

DOODGAAN IS HARD WERKEN

Met de documentaire film *Punt uit* legt filmmaker Rosemarie Blank het laatste jaar vast van het leven haar partner Michael Hellgardt (1934-2018). Recensent Leo Bankersen schreef erover in de Filmkrant: “De film ademt de sfeer van een gezamenlijk project. Nuchter, kalm observerend, maar geen film waarin Blank zich onzichtbaar maakt. Ook de zelfverzekerde aanwezigheid van Michael maakt dat het niet voyeuristisch voelt, zelfs wanneer hij met zijn tegenstribbelende lichaam weer eens hulpeloos op de grond ligt. Zwak maar opstandig.”

Michael draait er niet omheen. Zijn eerste woorden in *Punt uit* zijn: “Ik wil zo snel mogelijk gedood worden.” Een opeenstapeling van ouderdomskwalen, ernstige reuma en heftig oorsuizen maakt zijn leven ondraaglijk en uitzichtloos. De huisarts moet komen. Hij zal stoppen met eten. “Draait de camera? Is dit vastgelegd?”, wil hij weten.

Michael is een man die zich duidelijk uit. Leo Bankersen van de Filmkrant: “Verlangend naar het einde van zijn kwellingen maar ook met de wil om nog te genieten van spaarzame momenten die hem vreugde geven. Muziek. De mensen die hem na staan. Een lekker taartje in het buurtcafé. Die eerste scène blijkt minder definitief dan het even lijkt. Soms breekt een glimlach door zijn boosheid.” Hij worstelt met zijn beslissing om zijn leven te beëindigen. En de huisarts worstelt mee. “Als u niet zeker weet wat u wilt, mag ik u niet dood maken.”

Dit dilemma is de kern van de film. Hoe kan je nou dood willen terwijl er toch nog momenten zijn waar je geniet? “Ik wil leven, maar niet onder deze omstandigheden”, zegt Michael.

Er was een groot zorgnetwerk, professioneel en anders, om hem heen. Hun huis, dat Michael die vroeger architect was had ontworpen, was niet meer geschikt om hem te kunnen verzorgen. Opname in een verzorgingshuis kwam regelmatig ter sprake. Vanuit de zorg was dat onvermijdelijk en een goede oplossing. Michael zag dat echter heel anders; het was voor hem absoluut uitgesloten.

Was zijn doodswens persistent? Goede momenten woog hij steeds weer af tegen de lichamelijke ellende. Volgens de Commissie-Van Wijngaarden laat de duurzaamheid van de doodswens zich moeilijk voorspellen. “Ook als ouderen al jarenlang een actieve doodswens hebben, is het niet uit te sluiten dat deze doodswens vermindert of zelfs verdwijnt, zeker als ze niet ernstig ziek zijn.” (Onderzoek Perspectief, pag. 159)

Volgens de commissie kan een doodswens ook weer verdwijnen als de omstandigheden verbeteren of bij een wending in het leven. In deze gedachtegang zou opname in een verzorgingshuis zo’n wending in het leven kunnen zijn. Met dergelijke redeneringen wordt de doodswens van mensen dikwijls gerelativeerd of zelfs ontkend.

Wellicht gaf de druk om te moeten verhuizen naar het verzorgingshuis de doorslag. Toen hij zichzelf kon overtuigen, kon de arts ook met zijn beslissing meegaan. Ergens in de film zegt Michael: “Dood gaan is hard werken.” Zo is het precies. Je moet heel stevig in je schoenen staan en weten wat je wilt, om de eigen regie over leven en sterven in handen te kunnen houden. Er zijn mensen om je heen die je moet overtuigen dat je echt niet meer verder wil. En als je niet over de middelen beschikt om er zelf een einde aan te maken, moet je een arts kunnen overtuigen wat je wilt. En dan nog kan je jezelf tegenkomen. Het is voorstelbaar dat je op de rand van je bed zit met het laatstewilmiddel in de hand. En dat je aarzelt, want doordrongen van het feit dat deze stap onomkeerbaar is. En dat je dan toch weer het middel terugdoet in de

doos of het kluisje omdat je er nog niet aan toe bent. Misschien heeft de angst de overhand, of is dit nog niet het moment. Ook dat is eigen regie.

Op 7 maart jl. was in Filmmuseum Eye de première van deze documentaire. Bij de nabespreking kwamen de Duitse wortels van Michael en Rosemarie ter sprake. De vraag werd gesteld of er ook een Duitse versie van de film zou komen, juist nu het Duitse Bundesverfassungsgericht een streep heeft gezet door de bepaling dat hulp bij zelfdoding strafbaar is. Rosemarie vertelde dat er wel wordt gewerkt aan een Duitse versie, maar wilde zelf niet in het politieke debat terechtkomen. Dat neemt niet weg dat de documentaire wel degelijk een rol gaat spelen in de politieke strijd over eigen regie over leven en sterven. De Duitse rechter heeft laten zien dat een verbod om mensen te helpen om hun leven te beëindigen afbreuk doet aan het recht op zelfbeschikking. Dat recht mag niet een papieren tijger zijn; het moet ook echt mogelijk zijn om dat recht daadwerkelijk te kunnen uitoefenen.

De kracht die Michael opbracht om de regie tot het laatste moment in handen te houden, is niet iedereen gegeven. Daarom moet enigerlei vorm van hulp kunnen worden toegestaan. Het daadwerkelijk uitoefenen van zelfbeschikking moet geen individuele en eenzame zoektocht hoeven zijn. Het wordt tijd dat daarover ook in Nederland een serieus debat wordt gevoerd.

Vanaf 12 maart 2020 is de documentaire te zien in de volgende filmzalen: De Balie Amsterdam - Filmhuis Den Haag - Filmtheater Hilversum - Slieker Leeuwarden - Filmhuis Alkmaar - Natlab Eindhoven - LUX (zondag 15 maart LUXdocs) - Louis Hartlooper Complex Utrecht.

Hier bekijkt u de [trailer](#) van de documentaire